

Meje neba in zemlje

Valentin Cundrič: *Mignon*, Črna zlica, Žalisk, Povrnljivosti, Živpesem in Akrezion, samozaložba 1999

Tako kot človek čaka na razodetje in razjasnitev določenih teoremov ali pojmov, sem čakala na izid šeste pesniške zbirke Valentina Cundriča, *Akrezion*. Le zakaj, bi vprašali in se morda še nasmihali. Zato, ker je poslednja zbirka v tem ciklusu dopolnila čarobnost pesniške besede in risanje kroga, kar naj bi kozmološki princip kroga predstavljal, in je bilo tako dopolnjeno.

Akrezion torej predstavlja triintri-deset pesmi, in ena izmed poslednjih, *Legenda 2000*, nas nagovarja in se obenem pretvarja, da je čas samo skode-lica, iz katere pijemo vsi. To naj bi bil

spet kraj, kjer ima čas svoj začetek, kjer je pesem izpeta le žebliček v nežno tkivo duše. Pesem nas opozarja, da smo Slovenci, človek, samo in edinole kratek čas na razpolago. Kako in kdaj bomo svojo deželo, citiram: *Na križ prehodil sem deželo. / Nihče ni sekal za razpelo. / Sem bil prepozen? Če prezgodaj? / Z deželo mrtvo vred naprodaj ...*, uravnotežili v nebeških in zemeljskih skladnostih? Pesnik nam ponuja rešitev, se razgaja in njegova duša potuje iz kraja v kraj. Po resnico in pravico, po ključe, ki jih zakopane čuvamo med visokimi hribi in širnimi dolinami. Pesniški jezik tu bije bitko, se gre preroka in se za vse na svetu ne pusti udinjati novodobnim umetnijam. Cundričeva poezija zadnjih let presega običajne, vsakdanje pomene ali besede, ker se vrača v preteklost in s pomočjo etimologije raziskuje semantiko besed. V *Akrezionu*, kot ostalih petih zbirkah, se zagotovo lahko naučimo veliko novega. Daleč od antične razumljivosti pojmov, besed, pojavov ali življenja nasploh je namreč vrelec neskončne človeške besede. Nujno je potrebno poiskati ključ, in pesem zapoje v vsej svoji lepoti. Tu sta dve pesmi, pesmi, ki sta več kakor trenutek, več kakor pesem: *Češnja* in *Jalovina*. Prva obudi moški in ženski princip, druga ga zavrže in se dvigne nad zemeljsko. Tu je pesnik primerljiv z Dantajem, saj je prav on opeval Boga graditelja v *Božanski komediji*, ko pravi: *Moč, ki je z ostjó šestila posegla v kraj svetá in krog notránji*. Vračam se torej po stopnicah nazaj, k prvi izmed šestih in morda bom našla odgovor.

Mignon bi bil lahko zametek, drobcen plamenček, simbolični znak,

napovednik pesniškega osvajanja novega prostora. V tej pesniški zbirki je očitna parnasovska čistost teksta, arhaičen jezik in simbolizem. Vsekakor je kot sončna pot ali obrnjeno steblo, pet čutov, ki se prelivajo med ljubeznijo do zemlje in ženske. Liričnost je nakazana, vendar skrita očem nepovabljenega bralca. Če bi zarisovala novo pot ljubezenske poezije, bi zagotovo vzela pesem Vzdihi za izhodišče. Torej, pesnik pravi: *Kdo vame s čelom se zadeva, / s kolenom in komolcem brhkim / kot ob gladino in zaveso? / In me odsune kakor les; / posipa me s telesom prhkim, / z namenom pravim pa okleva?! V tej zbirki, ko duh mere in mera duha merita moči in se vračata k prazračetku po odgovor, bi zagotovo pesem lahko postala atribut stvariteljskih dejavnosti. V tej zbirki moram omeniti dve pesmi: *Ljudska* in *Veter*. Obe sta v zbirki ključni, jezikovno dodelani in povedno izbrušeni. In če pravi pesnik: *Kdo učil je tale veter, / da najlepše je doma?*, bo že res, da imamo Slovenci častilca naroda.*

Črna žlica je imenitna misel, simbolična predstava duhovne lakote ali Pegazove želje, povzpeti se na Olimp. Nečimrnost tu nima prostora, prav tako je očitno širjenje jezika v začetno pečino Akrezion. V tej zbirki so biseri pesmi napisani v dvostišju, kar bi lahko napovedovalo pesnikovo komenzurabilno rabo jezika, predvsem pa izključuje nagovarjanje h gostobesedju. Romantika tu nima prostora, je pa očitno prisoten strah v življenju, pred življenjem in po njem, ki je pesem in razodetje obenem. Dvostišja naj bi napovedovala nov slovenski haiku, kar bi spet pesniku omogočilo rabo

pesniškega verza v asketski obliki, pa vendar tako jasno in prepoznavno. Tu je do skrajnosti izbrušen jezik, poln arhaičnih in ruralnih oblik in pojmov, ki so že zdavnaj pozabljeni v duši in rabi Slovencev. Pesnik pravi: *Pokrajina razpokana. / Z najstarejšimi objokana, ali v Črni pesmi: Črna žlica meša / črno barvo dneva. / Belo se pogreša. / Z belim se okleva, ali v Prvi zgodbi: Pod jezik moj belič / sem skrtil in šel na pot. / Oprtal sem si bič, / sekiro za srobot! Kaj ni žalostna slovenska duša, žalostna v pesnikovih očeh, ko vendar prerokbe in žuganje stopajo vzporedno z obeti. Naloga pesnika, da svoje pesmi pokloni, je tu dopolnjena in izpolnjena. Črna žlica je simbol, primerljiv v svetovni literaturi s simboli Parnasa in Olimpa.*

V zbirki *Žalik*, tretji po vrsti, se popolnoma spremeni scena in nastopijo nove nianse in različice notranje forme. Napetost narašča, kakor na odru, ko se vendarle sintaktične figure zlijejo v skladnjo in poezijo. Črna barva napoveduje turobnost dogodkov, občutkov, in čeprav žalik žene iz slovenske narodne zakladnice nimajo domovinske pravice, so vendarle nehote bralčevo glavno vodilo. Tako iz besede žalik nastane motivna zveza, ritmično izpopolnjena in uporabljena kot licentia poetica. Pesnik se zaljubi v žalik ženo (po ljudskem verovanju je to mladi ženski podobno bitje, živeče v nedostopnem skalovju) in takoj nato žaluje in napoveduje v *Slovenski legendi razplet: Naj le zraste šiba božja, / naj požene do vrha. / Dosti velik jo odlozim / za otroka in moža*. Vendar se ne morem otresti občutka, da turobnost, kot so naslovi že povedali,

napoveduje neko izvorno in prapoetično obliko smrti. Pesnik se predstavi v pesmi *Pesnik*, kateri sledijo *Prvo*, *Drugo*, *Tretje*, *Četrto* in *Peto berilo mrtvih*, ali kakor pravi sam: *S peteroknjizjem v rôkah ...* Zbirka *Žalik* se zaokroži s šestimi pesmimi pod skupnim naslovom *Tožbe*, vendar kako na rahlo je posijalo sonce v sicer preroško zbirko, ko pesnik pravi: *Umikam nežen se v srce*. To zagotovo ni predaja, je le zakriti sončni svet poezije, pesmi, ki nastajajo ne glede na vse krute okoliščine.

Povrnljivosti so kakor pesnik – povrnjenec iz krajev in časov nastanka Sveta. Tako pesnik nagovarja Iza-ka, Jakoba, Rebeko in Rahelo kot kvartet angel varuhov. Tu je pesnik v dialogu med Človekom in Bogom, kar simbolizira konstanto v človeškem pojmovanju duha. Simbolika kvarteta se po večini povezuje s simbolom križa. Pesnik se očičuje skozi »povrnljivosti« in njegov prag je očičen, tako smrti kot večnega boja med dobrim in zlim. Kljub temu da je, kot pravi pesnik: *Skalo noro name / je zavalil divji duh. / Žamet moje rame / se drobi kot kamnat kruh*, odsunil vsa prejšnja spoznanja v prah, preživel iniciacijsko potovanje skozi tekst. Tako nastaja labirint kot obrambni sistem v utrjenem središču sveta poezije, kjer nastaja nekaj posebno dragocenega in svetega. Torej jasen simbol moči in nesmrtnosti. Prav tako vodi v osebno spoznanje, v pesmi, ki nastajajo že zaradi arhetipskega vzorca, vendar ne kot kombinacija motiva in duha. *Iz male knjige odnosov*, kot nosi naslov zadnja pesem v tej zbirki, je izredno pomembna in povedna zadnja kitica, ko pesnik pravi: *Neskladnost glasna je čaščena,*

/ a plača dostikratov se s krvjo. / Trpljenje pravo je šele telo, / sta dosegljiva mož in žena. / Je sito lačno in je vdanost. / Privoliš in je razdeljivost / med vse vzpodbudna naravnost. / Neizživeta poželjivost. Tu je zaključena veriga, ki povezuje duh s psiho oziroma razum z dušo. Pesnik se vrača v naslednjo besednost. Živ!

Zbirka *Živpesem* se igra z mislijo na igro kot simbolom smrti, naravnih sil in samega sebe. Tu se v ciklusu pesmi *Poslednje igre* razodeva povezava s svetim in obenem teži k temu, da vnese v nered odnosov red. Spontanost, ki je postala namerna forma, za kar so seveda potrebni simboli in oblike, se je rodila iz razdvojenosti in povezanosti s pragom – torej čisto dušo pesnika. Kakor pravi pesnik: *Kdor se z rožami igra, / stopa na nevarni prag. / Cvetje s srečnežem ravna / kot z bolnikom, ki je drag, / ker blaži ga hrepenenje. / Stopi v pesem živih rož / z vriskom, ki je že ihtenje. / Deček, ki je ranjen mož.* Kaj ni v resnici ta igra dialog pesnika z nevidno silo, ki osvobaja silno ustvarjalno energijo? V pesmi *Pandemonij* se pesnik sprašuje: *»Za koga klešem kamen / z odprtimi očmi?«*, kar bi spet potrdilo misel, da je skrivnost pesniškega navdiha globlja, daleč od odprtih oči in večnih vprašanj, kdo in zakaj potuje skozi telo in dušo. Tako nastaja *Živsrajca*, tkivo, ki ga plete pesnik in se gosti v ozkih in dolgih verzih v tkanino večnosti. Kaj nismo vsi oblečeni, drugačni in obenem nevidni; posameznik torej ostaja samo model za formo, ki bo nasledila novo tisočletje. Živ biti, živ živeti in se ne vživeti v življenje, ki je samo postaja božanskega načrta, je biti prisoten

v duhu in telesu – v realnosti. To pa ni ravno namen pesniškega dela, je le skrita igra naključij, ki se med seboj dopolnjujejo. *Živpesem* je zelo lepa pesniška podoba, ki temelji na več kot enem samem pomenu, ali kot pravi pesnik: *Oh pesem, ki od nje sem!*

In nato sledi *Akrezion* (*Akrezion* je jama, v kateri se je rodil in skrival Zevs; znana je še kot jama Dikti), kar pomeni, da sem obšla krog in se vrnila

na izhodiščno točko. Pesniške zbirke so neločljive, zato je tudi simbol kroga tako pomemben. Sicer asketsko izbrane naslovnice krasijo grafični odtisi Cundričevih risb, izstopa pa knjižica *Mignon*, ki jo krasijo izredno lepe kopije Cundričevih slikarskih izdelkov, vendar o Cundriču kot slikarju kdaj drugič.

Sonja Koranter

Božič, 1998, mila, onip. perm. formatu, Zlatko Valjarević